

Martyna Pakuła

RELACJA HYMNU O UNIŻENIU I WYWYŻSZENIU CHRYSTUSA (FLP 2, 6–11) DO CAŁOŚCI LISTU DO FILIPIAN

Głównym tematem fragmentu Flp 2, 6–11 jest przykład Chrystusa, którego Filipianie powinni naśladować. Apostoł Paweł sam stwierdził to w słowach: „To dążenie niech was ożywia, ono też było w Jezusie Chrystusie”¹. Można więc zadać pytanie: czym jest idea uniżenia i wywyższenia Jezusa, jak należy je rozumieć? Następnie należy zapytać, czy hymn zawarty w Liście ma określoną funkcję, czy też Paweł nie umieścił go tam dość przypadkowo. O ile sam hymn był już wielokrotnie badany przez egzegetów, o tyle pytanie o funkcję hymnu w całości Listu do Filipian cały czas domaga się odpowiedzi.

1. Hymn o drodze Chrystusa

Hymn stanowi integralną częścią Listu. Wskazuje na to podobny temat, którym jest pokora, uniżenie. Paweł bezpośrednio wzywa Filipian, aby „w pokorze oceniali jedni drugich za wyżej stojących

---

¹ Flp 2,5.

od siebie”². Podaje im za przykład Chrystusa, który jest niedościgłym wzorem pokory w hymnie o Jego ogołoceniu (kenoza). Jezus Chrystus zrezygnował z chwały, do jakiej mu dawała prawo postać Boża, dobrowolnie stał się „podobnym do ludzi”³ i „posłusznym aż do śmierci – i to śmierci krzyżowej”⁴, lecz „Bóg Go nad wszystko wywyższył”⁵.

1.1. Kenoza Jezusa Chrystusa

Wg Słownika Nowego Testamentu termin kenoza (gr. *kenosis*) oznacza czynić pustym, unicestwiać. Termin ten jest używany w języku teologicznym w słowach Listu do Filipian: „Ogołocił samego siebie, przyjąwszy postać sługi...”⁶. Mamy tutaj niespotykane wyrażenie *heauton ekenōsen*, które dosłownie znaczyłoby: ogołocił się, zniszczył siebie. Trzeba zauważyć, że autor hymnu wyraźnie zaznacza to, że ogołocenie było dobrowolnym czynem Jezusa. Jak należy rozumieć kenozę Chrystusa? Na przestrzeni wieków wytworzyły się różne hipotezy:

1. Ojcowie Kościoła rozumieli kenozę Chrystusa jako tajemnicę wcielenia. Wydaje się jednak, że zwrot *heauton ekenōsen* mógł wyrażać coś więcej.
2. Zdaniem egzegetów czasów nowożytnych kenoza była rezygnacją Jezusa z całości lub z części przymiotów boskich. Poprzez wcielenie Chrystus wyzbył się swoich boskich atrybutów, tj.: potęga, chwała, wiedza, wszechobecność. Zwolennikiem tej hipotezy był Georgi, który uznał, że Jezus poświęcił swoją boską tożsamość dla ludzkiej egzystencji.
3. E. Käsemann widział istotę kenozy Jezusa w jego poddaniu się siłom kosmicznym. Chrystus więc pozbawił się swojej niebieskiej egzystencji i przyjął ciało człowieka oraz ograniczenia z nim

² Flp 2,3.

³ Flp 2,7.

⁴ Flp 2,8.

⁵ Flp 2, 9.

⁶ Flp 2, 7; K. ROMANIUK, *Kenoza* [w:] *Słownik Nowego Testamentu*, Księgarnia świętego Wojciecha, Poznań 1986, s. 337–338.

związane. Wyraziło się to uniżeniem i poddaniem się mocom niebieskim.

4. Wiele współczesnych egzegetów wiąże kenozę Chrystusa z Pieśnią o Słudze Jahwe⁷. Niektórzy widzą podobieństwo lingwistyczne, inni odwołują się do argumentów z motywów Sługi Izajasza, a jeszcze inni powołują się na znaczenie wyrażenia *morphē Theou* jako odpowiadający Słudze Jahwe z Trito-Izajasza. Według zwolenników tej hipotezy, kenoza Jezusa nie oznacza wcielenia, lecz śmierć, ofiarę i niesprawiedliwość.
5. Następna próba rozumienia kenozy Chrystusa widzi w niej uniżenie cierpiącego Sprawiedliwego, o którym mowa jest w ST⁸, oraz w NT. W opisach męki można dostrzec los Sprawiedliwego⁹
6. Niektórzy egzegeci rozumieją kenozę Jezusa jako dobrowolne stanie się ubogim. Nawiązują do 2 Kor 8, 9: „Znacie przecież łaskę Pana naszego Jezusa Chrystusa, który będąc bogaty, stał się ubogim, aby was ubóstwem swoim ubogacić”
7. Kenoza Jezusa wiąże się z uciśnionymi i odrzuconymi, jest ona solidarnością z biednymi ludźmi. Według zwolenników tej hipotezy Jezus był przywódcą proletariuszy i sprzeciwiał się używaniu przemocy dla zdobycia politycznej władzy.¹⁰

Podsumowując rozumienie kenozy Chrystusa należy zauważyć, że ogołocenie się Jezusa jest całkowicie wolną decyzją. Nasz Zbawiciel dobrowolnie stał się dla nas człowiekiem, przyjął postać sługi. Stanowi to przeciwstawienie do poprzedniego sposobu istnienia w postaci Bożej. Jednak Chrystus po wcieleniu nie przestał być Bogiem. Za H. Langkammerem można stwierdzić, że „sposób egzystencji Bożej zostaje zastąpiony przez sposób istnienia niewolnika”.¹¹ Kenoza Chrystusa składa się również z Jego ofiary na krzyżu, cierpienia za nas, więc uniżenie się Jezusa idzie w parze z posłuszeństwem Bogu Ojcu.

⁷ Iz 52, 13–53, 12.

⁸ np. Ps 22[21].

⁹ Mt 23, 35; 27, 19; Łk 23, 41. 47.

¹⁰ J. FLIS, *List do Filipian. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz* (NKB.NT 11), Edycja św. Pawła, Częstochowa 2011, s. 244–246.

¹¹ H. LANGKAMMER, *List do Filipian* (Biblia Lubelska), RW KUL, Lublin 2001, s. 50.

1.2. Śmierć na krzyżu

Zwrot „stawszy się posłusznym aż do śmierci – i to śmierci krzyżowej”¹² stanowi najwyższy stopień posłuszeństwa Jezusa i najniższy punkt upokorzenia w całym hymnie. W rzymskiej starożytności śmierć na krzyżu była najbardziej haniebną. Józef Flawiusz wspomina o niej, że jest to rodzaj śmierci „najbardziej godnym pożałowania”, Tacyt pisze, że była to „śmierć niewolników” Cyceron nazywa ją „najbardziej okrutną i wstrętną formą kary” i według niego „słowo krzyż winno być obce nie tylko względem ciała obywatela rzymskiego, ale także dla jego myśli, oczu i uszu”.¹³

Zwyczaj krzyżowania jako formy egzekucji sięga czasów perskich. Był też praktykowany wśród innych barbarzyńskich ludów (tak określanych przez rzymską i grecką historiografię), m.in. przez Asyryjczyków i Kartagińczyków. Niektóre materiały wskazują na stosowanie go jako sposobu egzekucji przez Żydów przed czasami Heroda Wielkiego. Nie ma jednak dowodów na regularną praktykę.¹⁴

Wyrażenie „i to śmierci krzyżowej” jest najbardziej poniżającym elementem uniżania się Chrystusa. Wskazuje na to, że Jezus nie tylko zrezygnował z chwały Bożej, był uznany za człowieka i dobrowolnie przyjął śmierć. Chrystus przyjął najgorszy rodzaj śmierci, był wyszydzony i opuszczony. Uniżenie rozumiemy więc nie tylko jako tajemnicę wcielenia, lecz także ludzki sposób życia, w którym nasz Zbawiciel upokorzył się i wybrał uniżenie (kenozę) jako posłuszeństwo, aż do męczeńskiej śmierci na krzyżu.

1.3. Wywyższenie Jezusa Chrystusa

Wywyższenie to inne słowo określające zmartwychwstanie i przebywanie Jezusa razem z Bogiem Ojcem w niebie po śmierci, siedzącego w chwale. Wg Słownika Nowego Testamentu termin wywyższenie „pochodzi z kręgu tej tradycji żydowskiej, według której Bóg wywyższa wszystko, co jest poniżone i chroni przed śmiercią

¹² Flp 2, 8.

¹³ J. FLIS, *List do Filipian...*, s. 251–252.

¹⁴ J.B. GREEN, *Ukrzyżowanie*, [w:] G.H. HAWTHORNE, R.P. MARTIN, D.G. REID (red.) *Słownik teologii świętego Pawła*, Oficyna Wydawnicza „Vocatio”, Warszawa 2010, s. 877.

sprawiedliwych unosząc ich aż do nieba.”¹⁵ W teologii Apostołów przez wywyższenie należy rozumieć trzy fakty paschalne: zmarłychwstanie Jezusa, wniebowstąpienie z zajęciem miejsca po prawicy Ojca oraz zesłanie Ducha Świętego.¹⁶

W hymnie w Liście do Filipian Jezus został wywyższony przez Boga. Czasownik *hyperypsoō* oznacza maksymalne wywyższenie.¹⁷ Należy pamiętać o tym, że Jezus nigdy nie przestał być Bogiem. Dlatego nie oznacza tego, że przez tajemnicę wywyższenia otrzymał Boski status. Autor hymnu tłumaczy, że Jezus zostaje obdarowany przez Ojca i otrzymuje „imię ponad wszelkie imię”¹⁸. Imię oznaczało coś bardzo ważnego dla ludzi starożytnego Wschodu, było czymś co określało daną osobę. Hymn jednak nie przytacza imienia. Większość egzegetów stwierdza, że tym „imieniem ponad wszelkie imiona” jest *Kyrios*¹⁹ Wskazuje na to dalszy kontekst: „i aby wszelki język wyznał, że Jezus Chrystus jest PANEM”²⁰. Chrystus jako Pan otrzymał władzę równą Jahwe. Autor w w kolejnym wersie mówi o kosmicznej adoracji wywyższonego Jezusa:

„aby na imię Jezusa
zgięło się każde kolano
istot niebieskich i ziemskich i podziemnych”
można widzieć tu nawiązanie do Izajasza:
„Tak, przede mną się zegnien wszelkie kolano,
wszelki język na Mnie przysięgać będzie”²¹

Zgięcie kolan jest oznaką poddania się władzy i boskiego kultu. Autor posłużył się wyrażeniem oznaczającym maksymalny zakres bytów stworzonych. One też zostały podporządkowane i uznały panowanie Chrystusa. Dokonuje się więc zmiana całego świata, w której każda istota zegnien kolano i wyzna, że Jezus jest Panem. E. Bianchi stwierdził: „tytuł został dany Temu, który stał się niewolnikiem

¹⁵ K. ROMANIUK, *Słownik Nowego Testamentu...*, s. 682.

¹⁶ K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. 2, Poznań–Kraków 1999, s. 287.

¹⁷ J. FLIS, *List do Filipian...*, s. 255.

¹⁸ Flp 2, 9.

¹⁹ J. FLIS, *List do Filipian...*, s. 257.

²⁰ Flp 2, 11.

²¹ Iz 45, 23.

ze względu na miłość do ludzi. Właśnie to jest wywyższeniem: Jezus jest Panem! Odtąd Chrystus Jezus napełnia całą rzeczywistość stworzoną i On jest Panem w niej”²².

2. Chrystus przykładem dla Filipian

Paweł zachęca Filipian: „to dążenie niech was ożywia; ono też było w Chrystusie Jezusie”²³, czyli niech się stanie drogą postępowania, to co było także w Jezusie Chrystusie – tak Paweł wprowadza hymn o drodze Chrystusa. Hymn jest środkiem listu, ożywia wszystkie poruszone w nim tematy. Tak więc wątek uniżenia i wywyższenia przewija się w całym Flp, co zostanie poniżej omówione.

Na początku Listu Paweł wspomina o cierpieniu wspólnoty w Filipi: „Wam bowiem z łaski dane jest to dla Chrystusa: nie tylko w Niego wierzyć, ale i dla Niego cierpieć”²⁴. Cierpienie dla Chrystusa jest łaską dla wierzących. Płyne ona z wiary i jest jej uwieńczeniem. Jaki mógł być powód cierpienia Filipian? Wcześniej Apostoł wspomina: „w niczym nie dajecie się zastraszyć przeciwnikom”²⁵. Przeciwnikami mogli być poganie lub Żydzi, którzy prześladowali chrześcijan. Sam Paweł przecież doświadczył wrogiej postawy pogan podczas działalności w Filipi, co doprowadziło do jego uwięzienia. Te wydarzenia były dobrze znane Filipianom. Przeciwnikami mogli być także „okaleczeni”, o których Paweł wspomina w Flp 3, 2. Nalegali oni na obrzezanie chrześcijan pochodzenia pogańskiego, na które Apostoł nie mógł się zgodzić.

Przetrwanie cierpienia jest „zapowiedzią zbawienia, i to przez Boga”²⁶. Tak więc Paweł przypomina wierzącym w Filipi, że czeka na nich dar zbawienia, aby nie poddawali się w walce z prześladowcami. W tych wersetach można dostrzec motyw uniżenia (zgoda Filipian na cierpienie dla Chrystusa) i wywyższenia (oczekiwanie na zbawienie wspólnoty w Filipi), które może być analogią do kenozy

²² J. FLIS, *List do Filipian...*, s. 272.

²³ Flp 2, 5.

²⁴ Flp 1, 29.

²⁵ Flp 1, 28.

²⁶ Flp 1, 28.

Chrystusa i jego wywyższenia. Jezusa „Bóg nad wszystko wywyższył”²⁷ i wierzących w Filipi sam Bóg doprowadzi do zbawienia.

Paweł przestrzega Filipian jeszcze przed innym niebezpieczeństwem. Zauważa złe dążenia wśród Filipian: „niewłaściwe współzawodnictwo i próżną chwałę”²⁸. O tej wadzie wspominał już w Flp 1, 17 („Tamci zaś, powodowani niewłaściwym współzawodnictwem, rozgłaszają Chrystusa nieszczerze”). Wierzący nie powinni w swoim życiu kierować się egoistyczną rywalizacją albo szukać próżnej chwały zamiast chwały Bożej. Apostoł wskazuje im postawę właściwą, która jest ich przeciwieństwem. Jest to pokora.

W czasach świętego Pawła pokora oznaczała coś negatywnego. Była określana jako przymiot tych, którzy „nie mogli okazać się mocni” Inaczej mówi o niej Nowy Testament, który pokazuje Jezusa jako „cichego i pokornego sercem” (Mt 11, 29), zachęca do uniżenia się jak dziecko²⁹ i przepowiada wywyższenie pokornych³⁰. Także według Flp 2, 8 Jezus „uniżył samego siebie” W tym miejscu Paweł nieprzypadkowo omawia wielką wartość pokory, ponieważ chce zapowiedzieć hymn, z którym niedługo Filipianie się zapoznają. W nim Jezus Chrystus będzie przedstawiony jako największy przykład dla wierzących. Także Aletti tłumaczy, że pokora potrzebna jest, „aby być kochanym przez Boga, a czyniąc z Chrystusa model pokory (2, 6–11) idea ta otrzymuje wymiar chrystologiczny”³¹.

Hymn o drodze Chrystusa to niedościgły wzór pokory dla Filipian. On w niesłychany sposób uniżył się aż do śmierci, i to śmierci krzyżowej. Takiej niewolniczo – służebnej postawy domagał się Apostoł. Jeżeli Chrystus głosił tak i to urzeczywistnił, to i chrześcijanie w Filipi powinni dążyć do tego samego. W procesie wywyższenia Filipianie mają zrozumieć to, jak Pan Bóg ceni i nagradza pokornych. Jezus daje coś więcej niż przykład, On domaga się od wierzących naśladowania³².

²⁷ Flp 2, 9.

²⁸ por. Flp 2, 3.

²⁹ Mt 18, 4.

³⁰ Łk 1, 52; J. FLIS, *List do Filipian...*, s. 203.

³¹ J. FLIS, *List do Filipian...*, s. 203.

³² Na ten temat także: P. WICK, „*Ahmt Jesus Christus mit mir zusammen nach!*“

W dalszym toku listu Apostoł zachęca do posłuszeństwa Filipian³³. Przez nie najskuteczniej włączają się w zbawienie. Ono też było przejawem pokory Chrystusa, którą Paweł wcześniej przywołał.

Dalej ukazana jest postać Epafrodyta, który „zachorował, tak iż był bliski śmierci”³⁴. Był on wysłannikiem Filipian, miał czuwać przy uwięzionym świętym Pawle i przekazać mu dar pieniężny, o którym mowa w 4, 18. Jednak ciężko zachorował. Apostoł docenia jego zaangażowanie dla sprawy Chrystusa. Poleca Filipianom by go godnie przyjęli, przypominając jego poświęcenie dla Chrystusa. W osobie Epafrodyta można dostrzec ideę uniżenia, czyli jego cierpienie związane z poważną chorobą, która mogła doprowadzić go do śmierci.

„Nasza bowiem ojczyzna jest w niebie. Stamtąd (...) wyczekujemy Pana naszego Jezusa Chrystusa, który przekształci nasze ciało poniżone, na podobne do swego chwalebne go ciała”³⁵. Paweł poleca Filipianom, żeby nie zajmowali się tylko sprawami ziemskimi. Powinni dążyć do tego co w górze, do ojczyzny w niebie, ponieważ tam czeka na nich wywyższony i uwielbiony Chrystus. Chrześcijaństwo w Filipii wyczekują paruzji i chwalebnej przemiany ciał. Wtedy ciało poniżone, śmiertelne zostanie przekształcone w chwalebne ciało, na zasadzie analogii z Chrystusem – najpierw poniżonym, potem wywyższonym. Ta prawda jest także w tym fragmencie Listu podkreślana przez Apostoła Pawła.

3. Chrystus wzorem dla Pawła

Dla świętego Pawła, od momentu powołania go pod Damazkiem stała się oczywista więź trudów apostołskich z ofiarnym cierpieniem dla Chrystusa. Centralnym obrazem w Liście do Filipian jest Jezus jako posłuszny Syn Boży. To posłuszeństwo najgłębiej wyraziło się w gotowości na odrzucenie, cierpienie i śmierć. Po śmierci pozna-

---

(Phil 3, 17) *Imitatio Pauli Und imitatio Christi im Philipperbrief* [w:] J. FREY, B. SCHLISSER, Mohr SIEBECK (red), *Der Philipperbrief des Paulus in der hellenistisch-römischen Welt*, Tübingen 2015, s. 312–314.

³³ Flp 2, 12.

³⁴ Flp 2, 27.

³⁵ Flp 3, 20–21.

jemy wywyższonego i uwielbionego Jezusa. Tak jak Jezus w swoim uniżeniu się i zmartwychwstaniu, Paweł, doświadczał również trudów, cierpienia jak i Bożego wyzwolenia.

Na początku Listu do Filipian Paweł wspomina o swojej trudnej sytuacji. Pisząc List przebywa w więzieniu. Można to wywnioskować na przykładzie fragmentu: „kajdany moje stały się głośnie w całym pretorium”³⁶ oraz Flp 1, 7, 1, 14 i 1, 17 gdzie Apostoł mówi kajdanach. Robi to aż cztery razy. Z pewnością święty Paweł liczy się w możliwością śmierci. Apostoł nie wyjaśnia Filipianom, z jakiego powodu został wtrącony do więzienia. Mogło to oczywiście dotyczyć jego głoszenia Ewangelii, które w tym czasie było zagrożeniem dla państwa lub zakłócaniem jego spokoju. Więzień uważa kajdany za łaskę i skupia się na pracy apostołskiej, ponieważ „więcej braci, ośmielonych w Panu moimi kajdanami, bardziej się odważa głosić bez lęku słowo Boże”³⁷ W tym fragmencie Apostoł cieszy się z faktu „rozgłaszania” Chrystusa, mimo cierpienia i bliskości śmierci, które towarzyszą mu w więzieniu. Przypomina to postawę uniżonego Chrystusa z hymnu, który cierpiał dla naszego zbawienia.

„Dla mnie bowiem żyć – to Chrystus, a umrzeć – to zysk”³⁸. Te słowa jednoznacznie świadczą o gotowości Apostoła na śmierć. Nawet w tak beznadziejnym położeniu Paweł nie traci ufności. Oczekuje, że „Chrystus będzie uwielbiony w moim ciełe: czy to przez życie, czy przez śmierć”³⁹. Apostoł nie tyle pogodził się ze zbliżającą śmiercią, co jej oczekuje. Dla niego śmierć jest zyskiem, ponieważ oznacza osiągnięcie celu ziemskiego życia, czyli spotkanie z Jezusem w niebie. Co to znaczy „żyć – to Chrystus”? Według Komentarza Praktycznego do Nowego Testamentu oznacza skrótowo dalszy trud dla Chrystusa.⁴⁰ Mając dwie alternatywy Paweł rozmyśla co jest dla niego lepsze. Dalsze życie na ziemi mimo ciężkiej pracy apostołskiej wydaje się być dla niego wartościowe, pożyteczne. Nie kryje jednak swojego pragnienia bycia na zawsze z Jezusem po

---

³⁶ Flp 1,13.

³⁷ Flp 1, 14.

³⁸ Flp 1, 21.

³⁹ Flp 1, 20.

⁴⁰ K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny...*, s. 283.

śmierci. W jego rozważaniu można odnaleźć nadzieję wywyższenia, zmartwychwstania razem z Chrystusem.

Na skutek nawrócenia Apostoła doszło do przewartościowania jego życia. Świadczy o tym fragment Flp 3, 4–8. Od tamtego momentu najcenniejsze elementy judaizmu („obrzezany w ósmym dniu, z rodu Izraela, z pokolenia Beniamina, Hebrajczyk z Hebrajczyków, w stosunku do Prawa – faryzeusz, co do gorliwości – prześladowca Kościoła, co do sprawiedliwości legalnej – stałem się bez zarzutu”) uznał za „śmieci”, a najważniejszą jego wartością stał się Jezus Chrystus. W tej przemianie świętego Pawła można zauważyć „etap poniżenia”, gdy wszystko co było najcenniejsze w jego życiu okazało się stratą czasu. Później, w „etapie wywyższenia” Apostoł poznaje Jezusa i służy mu, oczekując z niecierpliwością zmartwychwstania razem z Nim.

Paweł posługę apostolską stara się wypełniać na wzór służby Chrystusa, poprzez Jego śmierć i zmartwychwstanie. Ostatnim fragmentem, w których wydarzenia cierpienia i ocalenia Paweł porównuje do tego wzoru jest Flp 3, 7–11. Apostoł przedstawia z czego zrezygnował stając się chrześcijaninem i o wiele większy zysk, jaki znalazł w poznaniu Chrystusa. Sam Paweł sądzi, że bierze udział „w mocy Jego zmartwychwstania, jak i (...) Jego cierpieniach”⁴¹. Tannehill stwierdza: „Przez udział w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa, sam Chrystus jest poznany, bo właśnie w ten sposób Chrystus oddaje się wierzącemu i sprawuje nad nim swoje Panowanie”⁴².

4. Paweł przykładem dla Filipian

Paweł, wzywając Filipian do tego, by naśladowali jego samego pragnął, by przyjęli pewien sposób życia i postępowania. Jego własny przykład miał oczywiście źródło w naśladowaniu Jezusa Chrystusa. Od nowo nawróconych chrześcijan trudno wymagać, że bez

⁴¹ Flp 3, 10.

⁴² G.R BEASLEY-MURRAY, *Śmierć i zmartwychwstanie z Chrystusem*, [w:] G.H. HAWTHORNE, R.P. MARTIN, Daniel G. REID (red.) *Słownik teologii...*, s. 824.

pomocy stosować będą wymagania wiary. Nawróceni potrzebowali wskazówek i możliwości naśladowania realnego wzoru. Dlatego Paweł polecając życie naznaczone krzyżem Chrystusa, wskazywał konkretne przykłady swojego życia.

„Bądźcie, bracia, wszyscy razem moimi naśladowcami i wpatrujcie się w tych, którzy tak postępują, jak tego wzór macie w nas”⁴³. Ten fragment jest potwierdzeniem tego, że Paweł był przykładem dla wspólnoty w Filipi i zachęcał do naśladowania samego siebie. Od Flp 3, 4 Apostoł wymieniał to wszystko z czego w życiu był dumny. Jednak, porównując te osiągnięcia z pozyskaniem Jezusa, uznał je za stratę. Chciał poznać Chrystusa w szczególny sposób, a to poznanie miało dotyczyć „zarówno mocy Jego zmartwychwstania, jak i udziału w Jego cierpieniach”⁴⁴. Paweł był gotowy na trudy i cierpienia działalności apostolskiej, aby dzielić z Jezusem zmartwychwstanie. Filipianie powinni bowiem ufać, że skoro Bóg wywyższył Chrystusa, dając mu imię ponad wszelkie imię, to i wierzący zostaną wywyższeni (zbawieni) razem z Chrystusem. Apostoł zachęcał kościół w Filipi do naśladowania takiej postawy i sugeruje, że jeśli będą postępować inaczej, grozi im, że będą „wrogami krzyża Chrystusowego”⁴⁵

„Czyńcie to, czego się nauczyliście, co przejęliście, co usłyszeliście i co zobaczyliście u mnie”⁴⁶. Tak jak w poprzednich słowach, Paweł poleca Filipianom naśladowanie siebie samego. Jest to dla nich najlepsza droga, by żyć jak prawdziwy chrześcijanin. Nie twierdzi także, że jest dla nich ideałem, ponieważ to Jezus Chrystus jest nim. Apostoł jest dla wspólnoty w Filipi przykładem konsekwencji (np. porzucenia judaizmu), gorliwości w głoszeniu Ewangelii, wytrwałości w nieustannym dążeniu do doskonałości a przede wszystkim zażyłej relacji z Jezusem. Tego od świętego Pawła powinni się uczyć Filipianie. Zachęta Apostoła do naśladowania, a tym samym do stawania się coraz lepszym człowiekiem może wiązać się z dro-

---

⁴³ Flp 3, 17.

⁴⁴ Flp 3, 10.

⁴⁵ Flp 3, 18; S.E. FOWL, *Naśladowanie Pawła/Chrystusa*, [w:] G.H. HAWTHORNE, R.P. MARTIN, Daniel G. REID (red.) *Słownik teologii...*, s. 515–516.

⁴⁶ Flp 4, 9.

gą wywyższenia. Jeżeli Filipianie chcą także po śmierci przebywać z Jezusem, to powinni, tak jak Paweł, „wyteżać siły i pędzić ku nagrodzie, do jakiej Bóg wzywa w górę”⁴⁷. „Nasza bowiem ojczyzna jest w niebie”⁴⁸, a w niej chrześcijanin może przebywać razem z Chrystusem w chwale.

Doświadczenie powołania na Apostoła Narodów doprowadziło świętego Pawła do przemiany życia. W związku z tym swoją osobę postrzegał jako przykład życia w Chrystusie. Nie można uważać jednak, że Paweł, był osobą arogancką czy zapatrzoną w siebie. Koncepcja naśladowania wzoru moralnego była w starożytności czymś właściwym. Rodzajem arogancji mogła być dla Apostoła arogancja tych, którzy uważając się za chrześcijan, nie chcieli podążać za przykładem osób bardziej doświadczonych na tej drodze. Dobrze więc, żeby Filipianie nie uważali się już za doskonałych, lecz żeby zabiegali „o własne zbawienie z bojaźnią i drzeniem”⁴⁹. Święty Paweł na tej drodze jest dla nich znakomitym przykładem, oczywiście obok Chrystusa – jego Mistrza.⁵⁰

5. Chrystus wzorem dla wszystkich chrześcijan

Krzyż Chrystusa jest podstawą wiary i życia chrześcijańskiego. Przyjęcie przez Pawła Ewangelii wymagało przezwyciężenia negatywnej początkowo interpretacji Krzyża. W Liście do Filipian, a szczególnie w hymnie, Apostoł był w stanie połączyć „zgorszenie Krzyża” z wywyższeniem Chrystusa przez Boga i nadaniu Jego haniebnej śmierci pozytywnego sensu. Przypomnienie o ofercie krzyżowej Jezusa jest podstawą zachęty dla nas do życia na wzór Jego męki, do służby i pokory.

⁴⁷ por. Flp 3,14.

⁴⁸ Flp 3,20.

⁴⁹ Flp 2, 12.

⁵⁰ Na ten temat zob. także: M. OEHLER, *Gruender und ihre Gruendung. Antike Vereini-gungen und die paulinische Gemeinde in Philippi* [w:] J. FREY, B. SCHLIESSER, Mohr SIEBECK (red.), *Der Philipperbrief des Paulus in der hellenistisch-römischen Welt*, Tübingen 2015, s. 148–149.

Listy Apostoła Pawła są pismami osobistymi. Odróżniają się od listu prywatnego, ponieważ święty Paweł nie pisał do pojedynczych osób z powodu spraw osobistych.⁵¹ Pisma Pawłowe czytane były wspólnocie najczęściej podczas spotkania liturgicznego. Nie należy też traktować Listu do Filipian jako skierowanego tylko dla chrześcijan w tamtym mieście, tamtego czasu. Będąc w kanonie Pisma Świętego, słowa świętego Pawła są w szczególności skierowane do nas, gdy je czytamy w domu albo słuchamy w Kościele podczas Liturgii Słowa.

Według świętego Pawła cierpienie dla Jezusa jest też przywilejem dla wierzących. Takie jest nasze przeznaczenie, żeby „nie tylko w Niego wierzyć, ale i dla Niego cierpieć”⁵². Paweł więc jest przekonany o łączności Chrystusa z Kościołem, uważa chrześcijan za uczestników śmierci i zmartwychwstania Jezusa. Celem znoszenia utrapień w życiu wierzących jest osiągnięcie „pełnego powstania z martwych” (3, 11). Można powiedzieć, że trzeba być współukrzyżowanym z Chrystusem, żeby w Nim współzmartwychwstać.

Przez cierpienie chrześcijanie upodabniają się do Chrystusa i stają się nowym stworzeniem. Paweł był świadomy obecności w swoim życiu zmartwychwstałego i wywyższonego Jezusa. W każdym chrześcijaninie jest obecny wywyższony Pan, dzięki mieszkającemu w nim Duchowi Świętemu. Wywyższenie Jezusa ma ogromne znaczenie dla przyszłości wierzącego, ale też dla jego teraźniejszości. Podczas chrztu chrześcijanie zanurzając się w wodzie, zanurzają się w śmierci Chrystusa, umierają dla grzechu, a wynurzając się zostają „wskreszeni” razem z Chrystusem, powstają do nowego życia w Jezusie. Takie może być też teraźniejsze znaczenie wywyższenia chrześcijan.

Poznanie Jezusa Chrystusa spowodowało całkowitą przemianę w życiu świętego Pawła. Apostoł wzywa Filipian i wszystkich czytelników Listu do naśladowania tego doświadczenia. Należy więc nieustannie dążyć do poznawania Chrystusa. Ideałem dla nas było-

---

⁵¹ Na ten temat szerzej w: H. LANGKAMMER, *Wprowadzenie do Ksiąg Nowego Testamentu*, Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, Wrocław 1982, s. 112–116.

⁵² Flp 1, 29.

by powtórzyć za świętym Pawłem: „wszystko uznaję za stratę ze względu na najwyższą wartość poznania Chrystusa Jezusa, Pana mojego”⁵³.

Podsumowanie

Podsumowując można stwierdzić, że „zamiarem Pawła było więcej niż tylko upominanie, chociaż w Jezusie Chrystusie chrześcijanie formowaliby nowe rozumienie. Jednakże tylko wtedy, gdy są oni przemienieni przez mentalność sługi Chrystusa, osiągają wzajemność miłości i szacunku, co właśnie powinno charakteryzować relacje w ich społecznościach”⁵⁴. Hymn jest więc integralną częścią Listu, ponieważ z jego pomocą Apostoł przedstawia Filipianom oraz nam podstawę swojej etyki. Prosi, aby żyć pokornie, hojnie, troszcząc się o dobro innych, ponieważ taką postawą odznaczał się Jezus Chrystus. On był dla niego przykładem i my, jako chrześcijanie powinniśmy naśladować Jezusa.

Słowa klucze: *Chrystus, św. Paweł, hymn, uniżenie, wywyższenie, etyka.*

Key words: *Christ, St. Paul, hymn, humility, exaltation, ethics.*

SUMMARY

The hymn on humility and exaltation of Christ is an integral part of the Epistle of Paul and Timothy to the Philippians. It is also a very specific lecture on the ethical system of St. Paul and an example to follow for all the worshippers of Christ.

⁵³ Flp 3, 8).

⁵⁴ J. FLIS, *List do Filipian...*, s. 273.